

А П Ъ С Н Ы

Ареспубликатәхынххарратәусхәрха «Ахснымедиа»

2025 ш. октиабр 23 № 77 (21 682)

Шьауардыңтас жәѡангәы иалоу

Апсуа җырѡцәа ируазәку

Альбина Жыба

д Амчратә структуракәа зеггы злахәыз мөхакы тбаала имѡапысуаз ирццакү атактикәтә җа-зыкатцаракәа хыркәшоуп. Активтә фаза амш аены ажәѡан ихын ар-ра-ахаиртә мчкәа рахь иатцанакуа айбашыгатә вертолиоткәеи ахаирпланкәеи.

Бабышъра икоу ахаир багәа-зафы ханнеи, апырѡцәа реаид-кыланы «рмашынакәа» рахь рфынархон. «Ханааилак, хайцәажәап» - җааитит заанатцы сеызмаздахъаз апырѡы Аинар Отырба, «уажәы акагы тышәымхын, икалазом» хәа хгәахәанцаны. Харгыы җымт ха-агылеит, харантәи хәрзыпшуа. Аены Лыхнаштә аныхәа ыкан. Нас излеилахкааз ала, апырѡцәа Аҗсны ахы-атыхәа аҗынтә ауаа ахьеизоз ирхыпҗааны иаар акәын. Ахаирпланкәа хын шынѡажәа минут инарыцны, изныкымкәа ахаирбагәазафы иаххыпҗааит. Руакгыы «аахаичырбеит», казарыла инаназгеит «ауалыр» хәа изышытоу амаана. Апырыѡцәа лассы-лассы адгбыл афы иказ аимадаѡцәа рыҗерымардон, рыдтә анагзашъа еитәрхәон.

«Иахьатәи апырра шыта итрадицианы икалеит. Хышыкәсоуп Анцәа имчала Лыхнаштә хажыпҗаауеиҗтеи. Аха, зегь реиха хаззыпшу аныхәакәа иреиуоуп Аиааира амш. Ахаирпланкәа ихамоу зеггы уи амш аены итдҗраауеит. Сынтәа авертолиоткәа роуп ахауа иалаз, аха-

ирпланкәа амшцәгәа иахьканы изымпырзеит», - еитеихәоит Аинар Отырба. Иара иахьатәи апыррафы дапхьагылашын.

Апырыѡцәа ашыҗы ишааилак, ахақым иҗеитөит. Уи ашытахъ шыҗыхьа инацханы, аиҗаба-цәеи атехникцәеи ражәахәкәа ирзызырѡны, доусы рхаирпланкәа рахь инеиуеит. Иахьа ѡ-хаирпланк шьтыпҗааит. Аинар акы ихала дтәтәан. Егы шыҗаа авиаторцәа акәтәан. Апырыѡцәа итытцыпхьаза еиуеипшым адтәкәа нарызөит, зны аполигон афы рпышәа еиздырхауеит, зны апилотажкәа нарызөит, ахәаакәа хылапшра артөит. Ари уахынла, җынла, амш аныцәгьоуггы, ианыбзиоуггы.

«Апырѡы изанаат убис икоуп, хаштшәа амазам, аха еснагь уеа-зыкаутцароуп. Мчыбжык пшымш еитцамкәа хдҗырузароуп, иага апышәа хамазаргыы», - ихәоит Аинар. Иара жәаа шыкәса анихытцүаз апырра далагеит. Иахьа 34 шыкәса дьртәгылоуп. Шәықәсык бжәа-мыжкәа ари аамтә зеггы апырра дафуп. Аашә саат еиҳаны дпырхьеит. Ахаирплан ажәѡан ахь ихеигалахьеит зкы хышәынтә.

Изанаат шалихыз азы азтәара атак кәтц, Аинар иахзеитеихәеит: Аҗсны аҗынцәтәылатә еибашъра анцоз жәеиза мзы ихытцуан. Иаб айбашъра ацәахәа аҗынтә зны аҗны данаи, ичкәын напыла иирбеит ахаирплан апыршъа. Уи ахтхы лассы-лассы аб ичкәын изеитеихәалон, даныѡеидас, апырра дазфлымхахо далагеит. «Иахьа уажәраанза сызфү аус пату сзақәуп. Даҗәа 50 шыкәса агәабзиара Анцәа исатәеишъар, икасыжъзом», - ихәоит Аинар иза-

наат дазгәдуны.

Арпыс Афонтәи абжъаратә школ даналга, Краснодар Иреихазоу авиациатә институт дтәлеит. Уакоуп Урыстәыла зеггы аҗынтә арратә хаирпланкәа рыкәтәашъа ахыддыртц. Ахпәтәи акурс инаркны апырра далагеит. 2013 шыкәса рзы итцара далганы Аҗсныка дхынхәуеит. «Ари аза-наат убис икоуп, аҗыбаѡ чыда арака процент затәык ауп иатаху, еги зеггы усуроуп. Угәы, ухы, уцсы зеггы узанаат иазушътыроуп, мамзар утанархоит. Унадыххыланы, амашъына еипш истцөит хәа уаналага, хара узнеигом. Зеггы здыруеит хәа ухы ианазухәа, уаҗытдыр еиҳа еиҗуп», - иазгәеитөит апырѡы хайцәажәарафы.

Аинар дапшәымоуп айбашыгатә хаирплан - L-39, даҗәакала «Альбатрос» хәа иашьтоуп. Иара Чехьиа итрыжыт, уи арцаратә хаирплануп. Икам атылақәа уи змам. Ахы бзианы иаанарпшхьеит, Аинар апыршъа иаралоуп излаитцоз. Ахәбатәи акурс афы Ми-29 ахь дыиаргеит. Айбашыгатә хаирпланкәа ѡба-ѡбала итытцөит, акы адтәа нанагзөит, егы ии ахьчөит. Аенытәи апыррафы Аинар «итыхәа» ихьчон Төмыр Пачлиа. Аҗкәынцәа еиѡызцәа бзиоуп, рыгәра еибагоит, аусура антцытгы еицуп.

«Иҗыстәааз рацәоуп, шыҗаа шәа-неицыпыруа доусы иду атакпхыкәра атәы удырузароуп. Сара ар-ра-транспорттә авиация азанаат ала атцара сцон. Уаатәи сыпырреи араатәи узейфырпшзом. Арака аҗсабара даара ипшзоуп, уи шәхала ишәбаратәы шәыкоуп итаҗғало авидеокәа рыла», - ихәоит Төмыр.

«Pilot_arsnu» хәа хьзыс измоу асоциалтә хәфы икоу адакьа – аҗсуа авиаторцәа еицәажәаны иапшыргаз аҗоуп. Уака дара иркыпхьуеит ажәѡан ианху аамтәзы итырхуа, адакьа хышыкәса ахытцөит, иахьазы 4500 анапатцыѡцәа рымоуп. «Апырѡы изанаат иазхьапшуа махчазшәа хбеит.

(Алгартә 3-тәи ад.)

Арратә җазыкатцарақәа рымѡапысшъа гәеитеит

Ткәарчал инаркны Гагранза

д Аҗсны Ахәынтқарра Ахада, Арбъар мчкәа Рыдтәкацәа хада Бадра Гәынба аопера-тив-стратегиятә зыкатцарақәа ирылахәу архәтәкәа дьртааит.

Арезервистцәа реизартә атыпкәа дырхыпҗааны, Арбъар мчкәа Рыдтәкацәа хада Ткәарчал днеит, ара икоу аҗагылазаашъа, атыпакны амчкәа реиҗкаашъа ибеит, дазызырѡит хәталатәи аилазаара азыкатцара, хархәара змоу атехника, икәыргылоу ауснагзатәкәа рымѡапҗашъа иазку ажәахә.

Имѡапҗан азыкатцара иалахәыз арезервистцәа ацәахәа рыкәыргылары. Азыкатцарақәа ргәа-раан Адтәкацәа хада архәтәкәа рыдтәкацәаѡцәа драцәажәеит, изыхәтоу адтәкәа ритеит, иаццаны ауснагзатәкәа рзыкәириҗылеит. Адтәкацәа хада хәталатәи аилазаара, иара убас арезервистцәа ихы рыкәкны, чыдала иазгәеитеит иааипмыркьазакәа айбашъратә зыкатцареи иеизаку ауснагзатәкәа кәҗиарала рынагзареи иамоу аҗақы.

«Ари азыкатцара ахыкәкы ха-

циала ишәкәыргылоу, 1992-1993 шш. Аҗсны Аҗынцәтәылатә еибашъракны итаҳаз айбашьцәа ршьала ишәкәыргәҗәоу изыхәтоу ахыдтәкәа шәнаҗөит.

Айбашъра еилгеиҗтеи 32 шыкәса рнаѡсгыы, аҗа иганахьала ашәартә шыкац икоуп, уи игәтәкәа импәсхзац, иҗыцу, агибридтә казшъа шытырхит ауп. Уажәы «иҗыцу адуеитә еиҗка-ара» ашәкәыргылары мѡапысуеит, жәларбжъаратәи ашәартәдара асистема аҗеитанакуеит, уи иацуп арегионбжъаратә еимақкәа, еибашърала урт реилыргара аҗақы есааира иазхәуеит.

Абатр аҗагылазаашъақәа раан даҗәа аамтәнык иеипшымкәа, аҗақ ду амоуп Арбъар мчкәа айбашъра разырхиара, рейбашъралшара аизырхара, иахьеипш, абас еипш икоу азыкатцарақәа рылагы.

Аҗсны жәлар, 30 шыкәса рапхьеипш, айбашъра аамтә шьатас, гәыцәс, уасхырс иамоуп, сгәы иаанагоит ишәыду айбашъратә тақпхыкәра хьзы-пшала анагзара шәылшоит хәа».

Аҗсны Арбъар мчкәа Рыдтәкацәа хада, Ахәынтқарра Ахада Бадра Гәынба атылахьчара аминистр Владимир Ануа, Арбъар мчкәа Рштаб хада аиҗабы Владимир Савченко, Ашәартәдара Ахе-

г «Аѡызцәа арезервистцәа! Иацы шәтәылауаан, иахьа айбашъратә архәтәхәа шәрылагылоуп, аррамацзурауаа рстатус шәымоуп азыкатцарахәа рымѡапҗара аамтә зеггы аѡнытқәа. Ари Аҗсадгбыл ахьчаразы Аҗсны Ахәынтқарра Аконституциала ишәахәыргәҗәоу изыхәтоу ахыдтәхәа шәнаҗөит»

дакәеи ауснагзатәкәеи иреиуоуп: аѡазарақәа зеггы ркны икоу адтәкацәаѡцәа айбашъратә зыкатцара, аҗақырадгбылтә хыхьчара амѡапҗараан ар напхгара рытарақны апышәа рытара;

айбашъраан аштаттә еиҗка-арақны архәтәкәеи, ахәтәкәеи, аштабкәеи еикәшәаны русеицу-ра амѡапҗареи айбашъратә уснагзатәкәа ралыршара;

хәталатәи аилазаара аҗыари атехникеи рхархәашъазы, айбашъракны анапынтәкәа рзы ирымоу ашыцыларақәа реиташәкәыргылары;

ар айбашъра амѡапҗара разыкаташъа агәаҗара», – ихәеит Бадра Гәынба. Арезервистцәа ихы рыкәкны, Адтәкацәа хада иаццаны ихәеит:

«Аѡызцәа арезервистцәа!

Иацы шәтәылауаан, иахьа айбашъратә архәтәкәа шәрылагылоуп, аррамацзурауаа рстатус шәымоуп азыкатцарақәа рымѡапҗара аамтә зеггы аѡнытқәа. Ари Аҗсадгбыл ахьчаразы Аҗсны Ахәынтқарра Аконститу-

илак амазаныкәгаѡ Рауль Лолуа ицны аоператив-тактикәтә арратә җазыкатцарақәа ирылаху арратә кәшақәа дьртааит. Абри азы адыр-ра канатцөит Ахәынтқарра Ахада ипресс-матцзура.

Арбъар мчкәа Рыдтәкацәа хада Бадра Гәынба Кәтол арезервистцәа реизартәкны днеит. Кәтол икоу арезервистцәа ргәып Очамчыра араион ақытәкәа ркынтә ар-раматцзура ахысра аҗақпхыкәроу атәылауаа еиднакылоит.

Арбъар мчкәа Рыдтәкацәа хада ибеит атып аҗны икоу аҗагылазаашъа, игәеитеит арезервистцәа ахьынзазыкәтоу рҗапхьа икәгылоу адтәкәа рынагзара, аус, ибеит разыкатцара зейпшраз, атыпантәи адтәкацәаѡцәа драцәажәеит. «Арт аусмѡапҗатәкәа ххәынтқарра ашәартәдара аиқәыршәара иазырхоуп», - ихәеит Ахәынтқарра Ахада.

Бадра Гәынба иазгәеитеит арезервистцәа рхыпхьазарафы ишыкоу 33 шыкәса рапхьа

(Алгартә 2-тәи ад.)

Зхатә бжьы змаз

Платон Бебиа – 90 ш.

Алиса Гәажә-пҕа

d «Апсуа шәкәыџџәа рыџны» хәа изышътәз, еиуеипшымыз аамтақәа рзы, апсуа шәкәыџџәа азәырџы: Иван Паскқыр, Алықьса Ыьонуа, Алықьса Лашәриа, Шалуа Ыәыцъба, Кәымф Ломиа, Нелли Тар-пҕа ухәа ахьынхоз, инеипынкы-ланы акыр шыкәскәа иртагзаны урт шын-хоз зыртабыргуа аменириалтә гәқәа ахь-кыдыз иаартхеит даеа мемориалтә гәык. Уи Апсны жәлар рпоет, Апсни Урыстыџлеи рышәкәџџәа Реидгылақәа рлахәыла, «Ахьз-Апша» аорден III аџазара занашьоу, зырфеиамтақәа рыла апсуа литерату-ра зырбеиаз апоет, апрозаик, апубли-цист, аитҕаџ, ашәкәыџџы хатәра Платон Хәампа-ипа Бебиа 1993 шыкәса инар-кны, 2021 шыкәсанза Ыьонуа ихьз зху амџафы игылоу аџнеихагылакны дшын-хоз шыәкәзыргәгәо аменириалтә гәы ауп.

Апсны ашәкәыџџәа Реидгыла абзо-урала еиҕкааз ари аусмџапгәтә адгылареи ацхыраареи артеит Акәа ақалақь Ахадара. Аменириалтә гәы аартрахь инеиз ауаа маҷмызт, урт рахьтә иҕан: ашәкәыџџәа, асахьаҕыхџәа, апсуа интеллигенциа рхатар-накцәа, ауаажәларратә усзүџәа, Апснытәи ахәынтқарратә университет артаџәа, асту-дентцәа, Платон Бебиа итаәацәа, итынхацәа. Д.Гәлиа ипремиа занашьоу, еицырды-руа апсуа сахьаҕыхџы, Акәатәи асахьаҕы-хратә тцариурта аихабы Амиран Адлеиба итаџәа ируазәку, абаџхатәра злоу аскуль-птор ҕа Адгәыр Чкадуа авторс дызмоу аме-мориалтә гәы, апоет, апрозаик Платон Бе-биа имәтацәа ацаха анахырх ашьтахь, апоет, ажурналист, Апсны ашәкәыџџәа Реидгыла ахантәаџы Вахтанг Апхәзоу еизаз рҕапхьа дыкәгыло, дазаатгылеит Платон Бебиа ила-гала шмаҷым апсуа доухатә культурафы, алитературафы. «Знысымџа тбаау, зырфеиамтақәа баҕаны хапсуа литература иазынхаз Апсны жәлар рпоет Платон Бебиа акыршыкәскәа дахьын-

хоз аџны аҕкны, аменириалтә гәы аартра ато-урыхтә цак змоу хтысуп», – ихәеит уи. «Платон Бебиа иажәеинраалақәа рыпхьареи, ргәынкылареи даара имарио-уп. Урт бызшәа мариала, бызшәа цқьала иапцдоуп аҕкнитә еихышәшәа ицоит, ажәе-инрааланы мацара рыпхьара акәымкәан ашәаны иухәартә еипш», – ихәеит Платон Бебиа ирфеиара дазаатгыло апоет, ажурнал «Акәзара» аредактор хада Геннади Аламиа. Иажәа хыркәшо иазгәеитеит апоет ихатә-раҕы шыҳаракыз. «Уи икәша-мыкәша икәз зегь ихьаан, зылапш хааз, еизадаз уаџын. Иажәеинраалақәа, ирфеиамтақәа ирныпшу-ан дызмыртынчуаз, игәы итцхоз, иџнуцкәтәи ихәыцрақәа, ицәаныррақәа» – ихәеит уи. Акәа ақалақь Ахадара аихабы ихәтыпу-аџ Автәнди́л Сурманизе икәгыларафы иаз-гәеитеит, зырфеиамтақәа бзиа еицырбо, Пла-тон Бебиа иеипш иҕоу Апсны жәлар рпоет дшыкәз, дшынхоз еицәгыло абицара ҕа, хтәылахь имџахытца асасцәа ирбартә, ир-дырыртә аҕацара акыр шатцанакуа. «Ас еипш иҕоу аусмџапгәтәқәа реиҕкаарафы, хаҕала, Акәа ақалақь Ахадара адгылареи ацхыраареи рытарафы ихалшо кәхтцоит апхьаҕаҕы», – ихәеит уи. Апсны абыргцәа Рхеилак ахантәаџы Аполлон Думаа икәгыларафы дазаатгыле-ит, Платон Бебиа ихатара иадхәалаз игәә-лашәарақәа. Асахьаҕыхџы Амиран Адлеиба икәгыларафы иазгәеитеит, П.Бебиа имемо-

риалтә гәы аҕацара анидыргала, абаџхатәра злоу аҕар рнапы ианитцарц шизбаз. «Аскуль-птор ҕа Адгәыр Чкадуа иабжьазгеит, сара сихылапшууан хәарада, аха уи илшеит апоет ихәҕсахьа кәзарыла аарпшра», – ихәеит уи. Аменириалтә гәы аартра аиҕкааџџәеи уахь имџахытцызи, хаҕала, аменириалтә гәы автор Адгәыр Чкадуаи уи знапхгарафы аус иуа, апшышәа змоу асахьаҕыхџ хатәра Ами-ран Адлеибеи Бебиаа рыжәлантәқәа рых-ьзала итабуп хәа реиҳәеит академик Сер-геи Бебиа. Анаџс, апоет, апрозаик, апублицист, аиҕа-гәџ, ауаажәларратә усзүџ Платон Хәампа-ипа Бебиа диижьҕеи 90 шыкәса атцра иазкыз агәаларшәаратә хәылпәзы иаццан И.Па-паскқыр ихьз зху Амилаттә библиотека аҕкны. Уахь имџахытцыз «бзиала шәаабеит» – хәа рахәо, Амилаттә библиотека аиҳа-бы Борис Чолариа ажәа ииҕеит Апсны ашәкәыџџәа Реидгыла ахантәаџы Вахтанг Апхәзоу. Уи дазаатгылеит П.Бебиа ирфеиареи инысымџеи нартбааны. «30 шәкәы инарзынапшуа итзыжьхьоу, апсуа литература иаланагалаз иреиҕу арфе-амтақәа равтор Платон Бебиа ашәкәыџџәа амацара даҕымызт, уи еидибалон акырцья-ра еиуеипшым аусбартақәеи аиҕкаарақәеи рҕы аусура. Апсны итытцуаз агазетқәеи ажурналқәеи рҕы акырцьяра аус иухьан: ажурнал «Алашара», ахәычтәы журнал «Ам-цабз» ухәа чыдала, иазгәатәтәуп ипцстаза-ара агьырак ашәкәҕыжьыртә «Алашара» ишадхәалаз. Уи зны аихабы ихәтыпуаџыс аус иуан, нас акраамта ашәкәҕыжьыртә аихабыс. Апоет, апрозаик, ишьта гәгәаны инижыт апсуа шәкәыџџәа атоурыхи ауаажәларратә усурафы», – ихәеит уи. «Платон Бебиа икәгылара ашьтахь ажәа ахәара уадаџын, ажәеинраала апхьара гәаҕыуацәан. Уи аганахьала ивакәылоз, иц-назгоз дыкамызт. Иажәеинраалақәа зегьы ҕырхәала, аатгылара бзиала дрыпхьон, иа-ра убас аурыс поетцәа ражәеинраалақәа исахьаркны ҕырхәала дрыпхьон», – ихәе-ит, апоет, ажурнал «Алашара» аредактор хада Анатоли Лагәлаа. Анаџс, уи дапхьеит, Апсны жәлар рпоет ипсы антаз лассы-лас-сы дзыпхьалоз ажәеинраала ссир «Адыр-ганцыхәа». Апсны ашәкәыџџәа Рассоциация ахан-тәаџы апоет, апублицист Владимир Зантариа икәгыларафы дазаатгылеит рапхьаза акә-ны, П.Бебиа дшибаз И.Коҕониа ииубилиеи аз-

гәатараан Апсуа драматә театр аҕкны. Ускан актәи акурс аҕы атцара шитцоз, дшстудентыз. «Зхатә бжьи зхатә стили змоу, ажәе-инраалақәа зыџуаз, исахьаркны, ҕырхәа-лагы ирыпхьоз, ажәа сахьарк азкәза, зҕаҕыц бзиаз, аурыс поетцәа дуқәа иреи-кануаз, ирыцтамхоз, абаџхатәра злаз поетын, прозаикын Платон Бебиа. Чыдала, аиҕаҕафы акәзар, иҕьабаа рацәоуп, кәзарыла апсшәахь еиҕеиҕахьаз аурыс шәкәыџџәа рырфеи-амтақәа маҷмызт. «Ажәа апсы ахазтцоз, ажәа сахьарк иазка-заз, ззызырџара, зырфеиамтақәа рыпхьара гәахәараз апоет, ашәкәыџџы хатәра хаҕа-ла аамтақ сахьичаныз сара сзы инасыпуп», – лхәеит, апоет, ахәычтәы журнал «Ам-цабз» аредактор хада Гәында Сақаниа-пҕа. Лыкәгылара хыркәшо иазгәалтеит, Платон Бебиа иеипш иҕоу ашәкәыџџы хатәра ди-ижьҕеи 90 шыкәса атцра итгегь инартбааны, Апсны анапхгара ахатарнакцәеи, еиуеипшым аусбартақәеи аиҕкаарақәеи алархәны имџапгазар ахәтәны ишылпхьазо. Агәаларшәаратә хәылпәзы аҕкны лас-сы-лассы уахь имџахытцыз иддырбон П.Бе-биа изкыз авидеонцтамтақәа, уи иажәе-инраалақәа дахьрыпхьози икәгыларақәеи ркнытә ацыпцәахәқәа. Иара убас, ари ахәылпәз аҕкны, П.Бе-биа иажәеинраалақәа ирыпхьеит Апснытәи ахәынтқарратә университет афилологиатә факультет, ажурналистика акәша асту-дент-цәа. Иазгәатәтәуп еихышәшәа ицо П.Бебиа иажәеинраалақәа акыр ишрылырххьоу, лас-сы-лассы аҕар ахьеизо агәырҕьарақәа ркны азхьапшра змоу, ашәақәа «Ачара ду», «Ата-ца» ирзызырџыртә алшара ыҕан. Имхәакәан высшьа амам, П.Бебиа ата-ацәа бзиа апцданы ишимаз, уи итынхаз их-шареи имәтацәеи чыдала алитература, адо-ухатә культура ишазааигәоу. П.Бебиа имоҕа ари ахәылпәз аҕкны дапхьеит еицырдыруа иабду иажәеинраала «Икалозеи атцыс ушыыр». Атцыхәтәан Платон Бебиа ипҕа Кама Бебиа уахь имџахытцызи ахәылпәз аиҕкааџџәеи итабуп хәа рахәо лыкәгылара хлыркәшеит ажәеинраалала. П.Бебиа авторс дрымоуп ажәеинраалақәа реизгақәа апоемақәа, абалладақәа иара убас, ароманқәа: «Ашьацхәа», «Ақьаҕаҕыцәа», иажәеинраалоу ароман «Ахаҳараҳа». Зырфеиара псабаратәыиз, ипцстазааратәыиз Платон Бебиа ихатареи иажәеи ахааназ инхоит апсуа доухатә культурафы, апсуа ли-тературафы.

Апсуа итоурых, икьабзқәа зыргауа

Ашәкәы азыргара

Наира Сабекиа

d Апсуа жәлар ркьабзқәа, ртцасқәа, аижәлантәқәа ртоурых атцара, азыргара иазкуп аа-игәа итытцыз ашәкәқәа: «Апсуаа рчараура. Атрадициеи иахьатәи аамтеи»; «Члоутәи Сангәлиаа рто-урых агенеологиатә тцарақәеи» зыхьзу. Урт авторс дрымоуп атцарауаџ кәыпш, атоурыхтә тцара-рақәа ркандидат, апсуа етнолог Елисо Сангәлиа-пҕа.

Арт амшқәа рзы Д.И.Гәлиа ихьз зху Апсуатцдаратә институт акон-ференц-залаџ имџапган арт аџ-шәкәык рзыргара . Уахь аапхьара рыман аижәлантәқәа Сангәлиаа, атцарауаа, автор уи атыжьраџ ацхы-раара лызтаз, лџызцәа, атцараадыр-ра знапы алаку аҕар. Ашәкәқәа рзыргара иазкыз аицылара аартуа атцарауаџ Си-ма Дбар илгәалалыршәеит Елисо

Сангәлиа атцара данталоз инаркны лдырра атцауларала дшалылкаахьаз. Ускан адкыларатә комиссияџ дыҕан лара. «Зегь реиҳа апсуа чара тцәаны итлыжыт. Иахлырбоит апсуаа рҕы наҕьнатә аахыс ихәмаз атцас бзи-акәа». Сима Дбар иазгәалтеит иара убас, иахьа апсуа чара иацәтәым-ны иаланагалаз аелементқәа, атаца лышәтцатәы инаркны аишәачара ачыс аҕынза хәзхьапшырц шахәтоу. Хара аетнологцәа ихалшаша даара ирацәоуп, итахтцароуп, ароликқәа тыхны ирылартцәатәуп изҕеыпшы-ша хәа. Лара апхьа напхгаџыс длыман атцарауаџ, еицырдыруа аетнолог Иура Аргәын, аха уи идунеи анип-сах атоурыхтцдарақәа ркандидат Виктор Аџзба напхгаџыс длоуит. Ари ашәкәы атцараадырратә цакы адаҕы апрактикатә цакгы амоуп. Абыржәтәи хчара иагу-иабзоу еилу-кааратәы, иуриашаратәы, ауаа иры-дугаларатәы икоуп. Аџбатәи ашәкәы акәзар, уи Члоу икәынхо Сангәлиаа ирызку, ртоурых аизгара жәашықәса аус адылулеит, таацәаыпхьаза днеит,

иашала итцәаны, асахьақәа атцә-ны. Ашәкәы асахьақәа тылхит Сан-гәлиа-пҕа Анна, ахсаалақәа калтце-ит Пиотр Кәытцниа иметодикала. Харцьяла ашәкәы атыжьразы адгы-лара лыртеит лыжәлантәқәа Бондо, Астамыр, Сергеи Сангәлиаа. Апрофессор Валери Бигәаа икәгыларафы ихәеит иаргы ари атема дшалацәажәахьаз, иазгәе-

итеит Елисо азыкәтцара бзиа шлы-моу, апсшәаҕы, аурысшәаҕы ибзи-ан ишылдыруа, насгы абаџхатәра шлымоу. Арецензент Виктор Аџзба џба-хҕа шыкәса иртагзаны џ-моногра-фиак тзыжьыз аҕьабаа ду шылбаз азгәеитеит, инатцшны дазаатгыле-ит убасгы, сынтәа адиссертация шылыхьчаз апсуа чараура атемала

Тыркәтәыла иҕоу, Гәында Анкәаб, ари атематика акырза дшазаапсахьоу атцарауаџ Пиотр Кәытцниа. Дах-цәажәеит иара убас Сангәлиаа ирыз-ку ашәкәы. Елисо Очамчыра араион ақытақәа зегьы дырхысит. Агенеоло-гиатә дыррақәа, доусы дызхылтцыз ишьатақәа рдырра зтахымда, аха уи ус имариам. Сангәлиаа рхала ракәзам уи апсуа жәлар зегь рто-урых ауп. Арака иарбоуп Сангәли-аа Аҕьынцәтәылатә еибашьра ду иалахәкәаз, рфырхатцара. Иахьатәи атехнологиа – аинтернетгыи цхы-раагза дуны илзыкалеит, илзеиҕыи-шьеит апхьаҕаҕы акәфеиарақәа. Азеиҕьашьарақәа рыла икәгы-леит атцарауаа: Омар Маан, Астанда Хашба, Уасил Аџзба, аижәлантәқәа рыхьзала итабуп ихәеит Давид Сан-гәлиа, Атцыхәтәан еизаз зегьы табуп хәа ралхәеит автор Елисо Сангәлиа. «Ха-ра икаҳамтар иказтцода, уи иаана-го зегь реиҳа хдыруеит хәа акәзам, амач акәзаргыи, доусы зегь хәхьы-лоу ихалшо кәхтцар лтцшәак аиуеит», иазгәалтеит лара. Чыдала итабуп хәа ралхәеит ашәкәқәа ртыжьраз илы-вагылаз лашьцәа, арецензентцәа. Ари хамта бзиоуп апсуара иашьтоу, хтцас-хқьабз иазҕеылымхау, иныкәызго, ихазыртәауауа зегьы рзы. Мышьтаб-зиала атцарауаџ кәыпш.